

The Halachos of Avodah Zarah - Contemporary Applications

Reviewed by Horav Yisroel Belsky

In the last issue, we discussed the basic halachos of avodah zarah and the related prohibitions. We also discussed the status of Christianity, Islam and other religions as they relate to these halachos. We discussed the topic of deriving benefit from idol worship, as well as the basic rule that for an item to become forbidden as תקרובות זרה עבודה זרה, the sacrificial offering must parallel the offerings that were brought in the Bais Hamikdash in some distinctive way. In this issue, we continue our discussion with some contemporary applications of these halachos.

Note: As we mentioned at the beginning of the last issue, we will not be discussing our affiliation with non-Jews on a personal level. The Torah requires one to be compassionate to all mankind. Nonetheless, in protection of the very essence of the Jewish religion, the Torah takes a strong stand to prevent any interaction with or benefit from other religious practices.

ביטול—Voiding An Idol Or Its Accessories

An avoda zarah is only forbidden as long as it continues to exist as an idol. If it is repudiated and no longer accepted as an idol, benefit may be derived from it.¹ An idol can only be repudiated if it belongs to an idol worshiper.² Any idol worshiper (i.e. even if he does not worship that specific idol) can renounce the idol and it would no

longer be considered avodah zarah.³ Once the idol is voided, all its accessories and ornaments are considered voided as well.⁴ Sacrificial offerings to an idol, however, can never lose their status and remain forbidden forever. It is in this regard that offerings are treated more stringently than even the idol itself.⁵

Even if one does not inflict major damage to an idol, but merely cuts off one of the tips of its extremities (e.g. ear, nose, finger, etc.) or dents the idol even minutely, the defacement is sufficient to remove its status as avodah zarah. Some poskim go as far as saying that even if one did not perform any of the above actions but denounced it verbally, it is sufficient. However, if an idol worshiper spits or performs any other deprecating act in front of the idol, it does not necessarily signify that he has renounced the idol.⁶

In a case where an idol worshiper sells an idol to a *frum Yid*, there is a *machlokes haposkim* whether the sale itself is considered a renouncement of the idol.⁷

ביטול בתערובות— Nullified In a Mixture

There is another concept of *bitul* with regard to avodah zarah. Although this concept may sound similar to the one discussed in the previous section, it is a completely different concept, and is not unique to avodah zarah as the previous one is.

This concept of *bitul* deals with an item forbidden due to avodah zarah that has become lost in a mixture of permissible items and can no longer be identified. In most areas of halacha, if the permissible matter in a mixture is sixty times the forbidden matter, the forbidden item becomes nullified. In cases where the mixture consists of similar dry solid pieces, then as long as the mixture consists mostly of permissible items, it may be assumed that each particular item that is removed from the mixture is not the forbidden one.

In some cases though, Chazal maintained that even a small amount of a specific item cannot be nullified in a mixture.⁸ For example, a small amount of *יין נסך* can have the ability to forbid a large amount of permissible wine, since *יין נסך* is one of the items which are not subject to the ordinary rules of *bitul*. According to some poskim, a solid item of avodah zarah that has become lost in a mixture of permissible solid items falls into this category as well. Therefore, one would not be permitted to rely on the majority to permit a mixture containing such an item. A significant number of poskim maintain that even a solid item of avodah zarah can become nullified in a mixture, unless it is an expensive or respectable item.⁹

The entire preceding discussion is only applicable when an avodah zarah item definitely fell into the mixture. If, however, there is any doubt whether such an item fell into a mixture altogether, one may be lenient and treat each particular item that is removed from the mixture as not being an avodah zarah item.¹⁰

Moreover, in an instance where an avodah zarah item became lost in a mixture that consists of a majority of similar but permissible items and then an item from that

Please Note: Due to the intricacy of the material discussed in each issue and the brevity of its treatment, a *Rov* should be consulted for a final *psak halacha*. In addition, this publication does not intend to be מכריע on issues that are a *machlokes haposkim*. Although we usually bring the dissenting views in the footnotes, we have selected for simplicity's sake to incorporate into the main text the views of the *Mishnah Berurah*, R' Moshe Feinstein, R' Shlomo Zalmen Auerbach and several other preeminent *poskim*. Please send all questions and comments to 1341 E. 23rd Street, Brooklyn, NY 11210 or email to halachaberurah@thekosher.net

mixture was removed and became mixed in with another mixture consisting of a majority of similar but permissible items, according to almost all major *poskim*, every item in the second mixture is completely permissible. In such an instance, there exists a double doubt: If the item removed from the first mixture was not the *avodah zarah* item, then there exists no forbidden items at all in the second mixture, and even if the item removed from the first mixture was indeed the *avodah zarah* item, perhaps the item being removed now from the second mixture is not the *avodah zarah* item but one of the permissible items.¹¹

ביעור—Obliterating Avodah Zarah

The *Torah* requires any carved images of idols to be burnt in fire.¹² It seems from *Chazal* that any method of destroying the *avodah zarah* is acceptable as long as the item is destroyed completely and no benefit is derived from it or its remnants whatsoever. For example, one may grind up the *avodah zarah* and scatter it in the wind or cast it into the sea.¹³ Some *Rishonim* feel that it is preferable to burn it since that is the method of destruction mentioned in the *Torah*.¹⁴ The ashes of the burnt *avodah zarah* are also forbidden and must be discarded in a manner in which no *Yid* will derive benefit from it.¹⁵

The *poskim* maintain that this requirement also applies to all of the accessories, ornaments and offerings of the *avoda zarah* which become forbidden.¹⁶ Some *shitos* maintain that a *brocha* should be recited prior to destroying the *avodah zarah*. The text of the *brocha* is: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לעקור עבודה זרה מהמקום הזה. However, most *poskim* maintain that one should not say *Hashem's* name when reciting the *brocha*.¹⁷

Entering a Church

Chazal derive from a *posuk* that a person must keep a distance from an *avoda zarah*.¹⁸ The measured distance is at least four *amos*. The four *amah* measurement is calculated from the room that houses the *avodah zarah*. Therefore, if an *avodah zarah* is located in an inner chamber of a building, it is permitted to pass the building without maintaining any distance. If there is a courtyard or parking lot in front of a church, it is permitted to pass in front of the courtyard or lot without maintaining any distance.¹⁹

One may not enter the courtyard, parking lot, or any other part of the building, even though they will not be entering the actual sanctuary containing the *avodah zarah*.²⁰ Entering any part of the building or courtyard is forbidden due to *maaris ayin* –

suspicion that one is entering the building to worship there. The *poskim* are lenient and permit entering such areas if two conditions are met.

1. It is not during the times that services are held.
2. It is clear that there are other reasons for one to enter the premises.

Preferably, this should only be done if there is no other equivalent and suitable place to take care of the matter at hand.²¹

For example, if voting booths are set up in the basement of a church and there are no other suitable places within close proximity to go vote, it is permitted to enter the building as long as it is not during regular service hours. In such a situation, there exists no concern of *maaris ayin*. In all situations, it is forbidden to enter the actual sanctuary.²²

Technically, the same *heter* applies to a ball field that is on the property of a church and is adjacent to the church, although the *poskim* suggest that one avoid visiting such a location, especially on a steady basis.²³

Entering a Mosque

We mentioned last issue that virtually all *poskim* maintain that Islam is not considered *avoda zarah*, and therefore, there is no prohibition to enter a mosque. Although there are some who have questioned the time-honored *minhag* to *daven* at the *Me'oras Hamachpeila* once Arabs started worshipping there, most *poskim* maintain that no *halachic* problem exists with regard to *davening* there.²⁴

The Status of a Cross and Religious Sculptures

Many *poskim* maintain that images that people bow down to as an act of worship have the status of *avoda zarah*. Even if the person bowing down to the item does not believe the item to be a god or have any supernatural powers and only views it as something symbolic of the *avodah zarah*, it is still considered *avodah zarah*. Thus, a Christian religious sculpture such as an image of a woman holding a baby in her lap or a cross that were inside the sanctuary of a church where people bowed down to them, are forbidden with regard to having any benefit from them. Any cross or such sculpture that is made merely as an ornament and not as a religious symbol is not considered *avoda zarah*.²⁵

Similarly, it is perfectly permissible to write a lower case letter “t” without rounding the bottom of the letter, even though it may resemble a cross. There are scrupulous individuals who are very careful not to write the letter “t” without rounding the bottom of the

letter. Additionally, there are those who refrain from folding their hands in a manner which causes their fingers to be crossed in a way that creates the shape of a cross. There is no problem whatsoever with writing a plus symbol (+), since the vertical and horizontal lines are of equal length, unlike a cross where the vertical line is longer than the horizontal line.²⁶

Items Possessing a Cross

Although a cross that is made as an ornament and not as a religious symbol is not considered an *avoda zarah* as we mentioned, nevertheless, there exists an *issur derabonon* to maintain such an image in one's possession due to *chashad* - the suspicion of worshipping such images. However, this *issur* only applies if it is a protruding image and is either a stand-alone object or a respectable item. For example, although there may be no suspicion that someone worshiped a new necklace (or any other piece of jewelry) bearing a three dimensional cross and deriving benefit from such an item is permitted *Min Hatorah*, still, a *Yid* is forbidden to have such an item in his possession.²⁷ One should refrain from either manufacturing such items or selling them in his store.²⁸

Dishes and cutlery that have such images on them are permitted to be sold, since these are not considered respectable or distinguished items.²⁹ The same applies to postage stamps³⁰ or jacket buttons that have an image of a cross on them.³¹ An additional reason to permit these items is the fact that the cross is not a protruding image.³² The earlier *poskim* discussed the issue of coins that had a protruding cross on them. Some *poskim* made a distinction between expensive coins and cheaper coins.³³ Still and all, it is not within the spirit of *Yiddishkeit* to have any of these items in one's possessions.³⁴

Gazing at Forbidden Images

One is forbidden *Min Hatorah* to intentionally gaze at any idol that has been used for worship. In light of the distinction made in the previous paragraph, no such prohibition applies to a cross or a religious sculpture located outside a church building, since these items have been constructed as ornaments and are not worshiped. However, it is recommended that one avoid gazing at such images in all scenarios.³⁵

Many *Yiddin* have even adopted terminologies referring to a cross to avoid actually mentioning it by name. For example, many *Yiddin* refer to a cross by describing it as a **צלם**, which literally means an image. Such a practice is commendable.³⁶

Visiting the Vatican or Museums Containing Religious Images

Images that have been worshiped for *avodah zarah* and were not נתבטל—renounced, are forbidden to be gazed at. The *Chazon Ish* discusses ancient religious relics, artifacts, sculptures and other forbidden images which had been used for religious purposes years ago, but which are not used for such purposes any longer. He writes that there is an automatic *bitul* regarding these images and they are not considered *avodah zarah* since they are no longer worshiped.³⁷ There are many *poskim* who question this assertion.³⁸

Of course, it should never enter the mind of a *frum Yid* to even contemplate amusing himself with images of *avodah zarah*, heresy and *apikorsnes*, and there should be an inborn repugnance towards such items. In addition, one should bear in mind the persecution and brutal torture that *Yiddin* received for ages while living under the domination of some vicious religious rulers. There are so many more precious ancient artifacts and places of interest to visit and enjoy rather than studying the primeval cultures and religious symbols of other religions.³⁹

Watch Towers and Church Bells

There were some who questioned the permissibility of looking at a clock placed on

the tower of a church. They suggested that it should be forbidden since the watch should be classified as *גוי עבודה זרה*. Almost all *poskim* permitted it since, among other reasons, the watch was not placed there in order to beautify the building. In addition, in many cases, the clock was put there simply because the building was one of the tallest structures in town, and thus, a very suitable location for a clock.

Similarly, there is no prohibition to adjust one's own clock or watch based upon the sounding of a church bell, since a church bell doesn't fall into one of the four categories mentioned in the last issue and is only a convenient way to congregate the masses.⁴⁰

Constructing a Church

A *Yid* is forbidden to construct the actual sanctuary of an *avoda zarah*. Constructing the area surrounding the sanctuary is permitted before it becomes a place of worship. However, the *poskim* recommend that one refrain from being involved in the construction of such buildings and areas.⁴¹ It is permitted for a *Yid* to sketch the layout and architectural blueprints of the buildings.⁴² A person should consult a *Rov* before getting involved in any such activities.

Converting a Church Into a Shul

We discussed earlier that if idol worshipers renounce an idol or any of its accessories, they become permitted and one may benefit from them. However, the *poskim*

state that these items should not be used for the performance of any *mitzvos*. Using them in the performance of a *mitzvah* disrespects the sanctity of the *mitzvah*. For example, candles lit in front of an idol should not be used in a *shul* even after they have been renounced and are no longer considered *avodah zarah*.⁴³

Similarly, the *poskim* maintain that a church should not be converted into a *shul*.⁴⁴ However, if the building had been used for some other purpose before being converted into a *shul*, it is permitted.⁴⁵ This is very complex topic, and a competent *Rov* should be consulted regarding these issues. In all cases, once a building is converted and used as a *shul*, there is no prohibition to continue *davening* there.⁴⁶ A concerted effort should be made to dismantle organ pipes and similar items which would otherwise be a reminder of the religious practices that were performed there.⁴⁷

Giving Money Which Will Support Idolatry

One is forbidden to pay for any service where the money will be used directly to support a place of idol worship. However, if it will only be used to support a priest or the members of the congregation, it is permitted.⁴⁸

Additionally, one should avoid paying for any service where the money will be disseminated to further an interest in another religion, even if the one receiving the money has no interest in these religious beliefs.⁴⁹

מראה מקומות

1. עי משנה במס' ערו"ג דף ע"ב ו"ב ע"ג נג ע"א, ובגמ' שם דף נב ע"א יש מחלוקת מאיזה קרא נלמד דין זה. ועי שו"ע יו"ד סי' קלטב, ושם בסי' קמ"ז יש אריכות בדברים אלו.
2. עי שו"ע שם סי' קמ"ז סעי' ב', ועיי"ש בשו"ע גו"כ אם יש חילוק בין ערו"ג עצמה לתשמישה וניהי היכן שזכה בה ישראל.
3. עי שו"ע שם סעי' ה'.
4. שם סעי' י"ג, ועי רמ"א שם שאפילו אם הם כבר ביד ישראל.
5. עי מס' ערו"ג נ, ועי שו"ע שם סי' קלטב, ועי ט"ז שם סק"ד וז"ל: ותקובה אין לה ביטול דכתיב ובהי מתים מה מת אין לו ביטול לעולם אף עבודת כוכבים כן, וז"ל הטעם דתקובה גרע מאליל דאליל עצמו וניהי תלוין בשלימותו דכו"ש שהוא שלם הוא פלה ליה וכן מחזיק אותה לנו, אבל אם נפסל בטל ממנו מחשבה זו משא"כ בתקובה דאפילו דבר מועט שאינו חשוב מקריב לפניו נמצא דלא פקע איסור אם נפסל, עיי"ש.
6. משמעות הפוסקים שתקובה אסורה בהנאה מן התורה אפי' אחר ביטולו (עי' שו"ע סי' תקפ"ז: שהתוקע בשופר של תקובה ערו"ג לא יצא, וכן מוכח בפשטו מלשון הפוסקים בהל' ערו"ג) הגם שקורו נלמד מוכחי מתנים שהוא פסוק בתהלים, ועי בגליון הלכה ברורה הקודם בעינין 20 שומאב שם פלפול מהפוסקים בענין הנ"ל.
7. עי שו"ע רמ"א שם סי' קמ"ז סעי' ז', ועי שו"ע סק"ח שעי"י אמריה מיירי שאומר שרוצה לבטל לקטוע אונה או חוטמה
8. וכה"ג, עיי"ש.
9. עי שו"ע סי' קמ"ח: שיש שני דעות בשו"ע, והלשון של השו"ע משמע וכן נקטו הנו"כ והפוסקים להחמיר בזה, ועי ברמ"א שם שמשמשי מותר, ובאמת בשו"ע בסי' קל"ט בסעי' יב מובא שני דעות בזה אלא שהתם משמע שרעתו להקל, וכן עיי"ש בסעי' ט' שבני ערו"ג מותר, ועי בנו"כ שם שפלפלו בחילוק הדברים ואם יש סתירה דברבי השו"ע, ועי במקור מים חיים שם שהסביר הכללי הפסק בזה, עיי"ש.
10. עי שו"ע יו"ד סי' ק"י שבריה לא בטל אפילו באלף, ועיי"ש סי' קא בענין חתיכה הראויה להתכבד, ועיי"ש סי' קב לענין דבר שיש לו מתיירין, ועי שו"ע שם בסי' ק"י לשאר דברים חשובים ודברים שבמנין שאינם בטלים.
11. איתא במס' ערו"ג דף ע"ד שייך נסך, ערו"ג, עורות לבובין, שור הנסקל, עגלה ערופה, ציפורי מצורע, שער נזיר, פטר חמור, בב"ח, שעיר המשתלח, וחולין שנשחטו בעורה, אסורין ואוסרין בכל שהוא, ובגמ' שם איתא דהאי תנא תרתי קא חשיב, דהיינו שיהיה דבר שבמנין ואיסורי הנאה, ומשמע מרש"י שממרא' זו נאמרה על כל ציורין שבמשנה, ולכן יין נסך וערו"ג אינם אוסרים במשהו אלא אם הם חשובים בעצמם, וכן נקט השו"ע בסי' ק"י סק"ה בדעת תוס' שם, ומש"כ במשנה שער נזיר שלכא"ו הוא מילתא דאינו חשוב, ועי רש"י שם שאיירי דבר הנמכר במנין כגון גינות בסלע שעושין שרין שקין, והר"ן מפרש שאיירי בבגד שתפרו משער, ועי רמ"א
12. עי שו"ע סי' קל"ד שפסק שאפילו יין נסך אינו אוסר בתערובות יבש ביבש אלא אם הם בתוך חבית גדולה שחשובות ואינן בטלות, אכן שיטת הרשב"א והר"ן שייך נסך, וערו"ג, ועורות לבובין, אוסרים בתערובתו אפילו הם המועט ואינם חשובים מטעם חומרא דערו"ג, וכן דעת תוס' כובחים ומובא בש"ך שם. ומסתיתמות הלשון בשו"ע הל' ערו"ג סי' קמ' משמע שפסק כוותיהו, והמחבר השמיט הדוגמאות שהביא הטור דהיינו כוסות, טבעות, או צורה של אליל, (הגם שיש לפרש דגם הטור לא הביא הדוגמאות להורות חשיבותן אלא לצייר ציורים של משמשי ונוי ערו"ג), והרמ"א לא הגיע על דבריו כלל ומצינו ב' טעמים למה החמירו בערו"ג יותר משאר איסורים א' - עי בכרתי ופלתי בסי' קי' שטעמם חומרא דערו"ג החמירו כשיטת רב יהודה שמין במינו לא בטל, ולכאורה זהו טעם ראשון בתוס' ובזבחי עג, וב' - איתא בתוס' שם בשם הירושלמי ששם שנאמר לא ידבק בך מאומה מן החרם, ומשמע אפילו דבר מועט עיי"ש מ"מ עי חז"א יו"ד סי' נז"ד שגם הרמ"א שמקל בזה בהל' יין נסך תפליג גם הכא אף שלא הגיע כלום, וכל החומרא שער"ז לא בטל הוא דוקא בלא בלא ואנן לא קיל כסברת הירושלמי, וכן איתא בגמ"א בסי' קל"ד שם, ורק הביא שלכאורה דעת הרמב"ם להחמיר בזה, מ"מ להלכה יש להקל, עיי"ש. ועי מש"כ בגמ"א ריש סי' ק"י, וכן פסק השו"ע ביו"ד סי' ק"י סק"ד וסק"ה, ועי פמ"ז שם שנטה לומר
13. שגם דעת השו"ע כן ורק הביא הפר"ח להחמיר בזה, ועי חו"ד, וכריתי ופלתי שם, ולפי סברתם אין נסך בטל הכא ולא חשוב לכאורה שייך גם בשאר ערו"ג.
14. עי שו"ע בסי' ק"י בכללי ספק ספיקא ס"ק י"ט שכיחן שבתערובתו הוי רק איסור דרבנן ויש ספק אם יש כאן איסור כלל הוי ספק דרבנן לקולא, ולא נחשב ספק שנתגלגל מאיסור דאורייתא שאולנין לחומרא, עיי"ש.
15. עי שו"ע בסי' קמ' שהתיר רק התערובות היתר, מ"מ עי שו"ע שם והנו"כ בסי' ק"ח שהתיר גם התערובות השני מטעם ספק ספיקא.
16. עי דבריו זכ"ה - פסלי אלהיהם תשרפון באש, עיי"ש.
17. עי משנה במס' ערו"ג מג, ועי שו"ע סי' קמ"ז סעי' י"ד.
18. עי בגליון מהרש"א בהגהות על שו"ע שם שהביא מ"ת במס' חולין פח: שכל ערו"ג צריך שריפה קודם ששוחק, ועי במשנה למלך הל' ערו"ג פ"ח ה"ו שהקשה על לשון הטור שלא נזכר חיוב שריפה.
19. עי מס' תמורה לז. ועי בשו"ע שם ובגמ"א, ועי בשו"ע סי' קמ"ב: שאפרה אסור.
20. עי ברמ"א שם שה"ה במשמה וכל הנעשה בשבילה, עיי"ש, והוא מדברי הרמב"ם בריש פ"ז מו"ל ערו"ג, ועי קה"י במס' בב"ק טו"ס ג' שהעיר שבאיסור להנות חשוב הרמב"ם גם תקרובת, ובחיוב לשרש לאבדן לא חשוב, מ"מ עיי"ש בסוף שהביא מרש"י במס' ערו"ג סד. שמצוה

Halacha Berurah (USPS #022-439) (ISSN #1553-1821) is published monthly by Cong. Halacha Berurah, 1341 East 23rd Street, Brooklyn, NY 11210-5112. Individual Annual Subscriptions are \$18. Annual Shul Package Subscriptions are \$36. Periodical Postage Paid at Brooklyn, NY. Postmaster please send address change to Halacha Berurah, 1341 East 23rd Street, Brooklyn, NY 11210-5112.

Ephraim Elli Bohm
Publisher; Author

Yitzchok Hisiger
Managing Editor

Mordechai Goldburd
Typeset & Design

Rabbi Meier Saslow
Administrative Assistant

Avrohom Goldberg
Technical Manager

Tzvi Geller
Zeirei Liaison

המחמירים כל שנעשה לראות
בה תדיר לא כדרך שאר ע"ו
שנעשה רק להסתכל בה כבת
שרוצים לעובדה, מותר. מ"מ
שמעתי מפוסקים שטוב למנוע
מזה כיון שטמטמם הלב, ויש בה
ענין להרחק מן הכיעור.

בענין איסור להזכיר שם ערו"ו
ש"רע"ו קמ"ו סעי' א' שאסור,
ועי' בט"ו סק"א שהביא הכ"מ
שאסור לומר לחבירו שמור לי
בצד עבודת כוכבים פלונית,
ובסעי' ב' איתא שם חגים שלהם
שהם כשמות בני אדם, אין חשש
להזכירם, והוא שלא יקראם כמו
שמוזכרים אותם העובדי
כוכבים, בלשון חשיבות,

ובביאור הגר"א שם בסק"ג שאין
אסור אלא שם שניתן לה לשם
אלקות אבל שם הדיעות אע"פ
שעצמאות אלוה כיון שבוזה השם
אין בו אלהות ואדרתו וגם לא
ניתן ליתן לו לשם כך...בבבמה
מקומות הזכיר אותו האיש
ותלמידיו, ע"ש, מ"מ רבים יראי
שלמים נמנעים מכל מקום.

ובענין למנות השנים שמונים
מחיי של אותו האיש עי' מהר"ם
שי"ק י"ד ס"ק קע"א שאסור, וע"ש
שהפילו רמז לערו"ו אסור, מ"מ
רבים מקילים וטעמם שהאיסור
רק להזכיר שם ערו"ו אבל רמז
מותר.

עי' חזו"א י"ד ס"ו ז"ט.
כך שמעתי שכמה גדולי א"י
החמירו בזה.
כך שמעתי מפוסקי זמנינו, ועי'
אג"מ י"ד ח"ג ס"ק קכ"טו.

עי' נח"א ח"ב ס"ו ע"ג, ש"ת דברי
מלכאל ח"ה ס"ו צ', מנח"י ח"ד ס"ו
פ"ו.
עי' ש"ע ס"ק קמ"ג גור"כ, ועי' ש"ת
מהר"ם שי"ק י"ד ס"ק קנ"ג שהגיד
הענין ומקור האיסור באופן פיה,
ועי' יב"א ח"ב י"ד י"א, ומילואים
שם.

עי' אג"מ י"ד ח"א ס"ו ט"ח.
עי' ש"ע י"ד ס"ק קל"ט סעי' י"ג,
ועי' ש"ע א"ח ס"ק קנ"ד סעי' י"א,
ועי' מ"ב שם שלענין ספסלים
מבתי אלילים שהם עשויין רק
לישיבה בעלמא ולא לניי לעכ"ר
פסק הפ"ג דמותריס לביה"כ"
אף בלי בטול.

עי' בה"ל שם שיש אריכות בזה,
ועי' אג"מ א"ח ח"א ס"ו ט"ט.
עי' אג"מ שם, וכך שמעתי בשמו
שאחר שיש שינוי השם דהיינו
אחר לכמה זמן, מותר.
עי' אג"מ שם.
כך שמעתי מהגר"ב בעלסקי
שליט"א.

עי' ש"ע ס"ק קמ"ג סעי' ג' ו-ג' ונ"ב
שם.
כך שמעתי מפוסקי זמנינו.

כך שמעתי מפוסקי זמנינו.
עי' ש"ע ס"ק קמ"ב סעי' ט"ו, ועי'
בה"ל בס"י ש"ז ד"ה ועובר וז"ל:
בגמרא איתא אסור להסתכל
בדיוקנאות וכתבו התוספות
בשבת והרא"ש דרוקא בדיוקנא
העשויה לשם עבודת כוכבים
אבל לניי שרי וכן משמע דעת
שארי הפוסקים [א"ר] ויש
מחמירין גם כזה [תוס' בע"ג דף
נ"ו], וכתב המ"א דרוקא הסתכלות
אסור לדידה אבל ראייה בעלמא
שרי לכ"ע, ע"ש.
ח"א ס"ו ט"ט שאפילו לפי

בסעי' ד' שהיכא דשכיחי רבים
גביה ליכא חשדא, ומשמע
ממסקנת הגמ' שאין הפשט שיש
מירתת מאנשים שיוצאים
ונכנסים, שהיה גם זמנים שלא
ניתן רשות לשום אדם לכנס
אצל רב יהודה ומ"מ שהה בביתו
צורות חמה ולבנה, אלא לכאורה
הטעם דלא חשדון ליה הוא
משום שמלה הצורות ברכים
ואינו מצניעו ויש הוכחה ששה
אותם לצורך היתר, אלא שצ"ע
שא"כ יהיה גם מותר אפילו היכא
דלא שכיח רבים גביה אם
מפורסם התפקיד של הצורות,
ולמה תירץ הגמ' שרוב יהודה
היה שכיח רבים, תאמר משום
לכחינת העדות, וי"ל שאפשר
שיש מי שלא ידע מזה ויבא
לחשדו, ומש"כ היכא דשכיח
רבים ליכא מי שיחשדוהו, ולכן
היוצא לנו הוא שיש ב' טעמים
שליכא חשד לבעל התנות, א' -
כיון דשכיח רבים שם, וב' - כיון
שהכל יודעים שהצורות עומדים
למכירה, מ"מ עדיין יש לדון
בענין איסור לפני עור למכור, וכן
אפילו היכא דשכיח רבים עי'
ש"ך ס"ק כ"ז דמכור הדבר
להשותו, ועי' פ"ת סק"ג.

בש"ע מפורש שאם מצא כלי
מבוזה שיש עליו צורה דמותר
בהנאה, ולא כתב כלל אם מותר
להשותו, מ"מ מסברא היה נראה
שפוט שלא שייך חשד על מי
ששהה כלי מבוזה בביתו כיון
שאין הדרך לעובדה במצב כזה
ולכאורה נחשב אף ביוון להניח
ערו"ו על חפץ כזה ולכן מותר
בהנאה אם מצא אש"צ לחשוש
ע"י רמ"א ריש ס"ו קמ"א וז"ל:

צורות שמשתחווים להם, דינם
כדיון הצלם ואסורים בלא ביטול
אבל אותן שתולין בצואר
לזכרון, לא מקרי צלם, ומותר,
ע"ש. ומקצת לשונן נשמט מפני
הצנצור, ועי' ברמ"א שמודפס
בספר דרכי תשובה, וכן בטור
שהודפסו עי' מכוון ירושלים בב"י
שם שאתא כזהו: צורת ש"ע
שמשתחווים להם דינו כדיון
צלם ואסור בלא ביטול, אבל
אותן ש"ע שתולין בצואר
לזכרון לא מקרי צלם, ומותר.

ועי' ב"י שם שכן דרך בבר"א
לציי"רן בסיוף בכלי מלחמה
ומגפפים ומנשקים בשעת
מלחמה, ע"ש. ומשמע מזה שאף
אם מנשקים בו אסור בהנאה
ולכן טבעת וכמה כליו שאין
משתחווים להם, מ"מ אסור כיון
שמנשקים להם. וצ"ע מש"כ
באג"מ י"ד ח"א ס"ו ס"ט בענין
להסתכל בשתי ערב שלהם
דיתר נטה שליכא איסור כיון
שאינו הע"ו עצמה שעובדין לזה
רק איזה חק עכ"רם להחזיק סימן
זה לעבוד הע"ו בזה, ע"ש.

כך שמעתי מפוסקי זמנינו.
עי' ש"ך שם סק"ו, ועי' רמ"א גור"כ
שם בסעי' ג'.
עי' מס' ערו"ו מג. ועי' רמ"א שם

נכרתה אמנות הע"ו מפיהם
ומלכ"ם, והם ימחירו לאל
יתברך יחוד כראוי, יחוד שאין בו
דופי, ואם יאמר אדם שהבית
שהם מקלסים בו בית ע"ו הוא,
וצפונה בתוכו ע"ו שהיו עובדים
אותה אבותיהם, מה בכך, אלו
המשתחווים כנגדו היום אין לבם
אלא לשמים, וכבר אמרו
בסנהדרין שהמשתחווה לבית ע"ו
וכסבור בית הכנסת הוא הרי לבו
לשמים. ולכן אלו הישמעאלים
היום כולם נכרתה ע"ו מפיהם,
רק טעותם וטפשותם בשאר
דברים, אבל ביחוד ה' אין להם
טעות כלל. ואמת שהיה
לישמעאלים מקודם שלשה מיני
שמושים, ולכן אלו הישמעאלים
וכולם מפורשים ויודעים מקודם
שתעמוד רת הישמעאלים, אבל
היום אומרים הישמעאלים כי זה
שנשליך אבנים, בפני השטן אנו
משליכים אותם כדי לערבוהו, וכן
עכת"ר הרמב"ם. וע"ש שכתב על
דברי הר"ן הנ"ל שאילו היה שמע"
ליה כל מ"ש הרמב"ם בתשובה
לא היה אכן, כן, שבדואי
הרמב"ם היה בקי בהם ביותר.
וכל ר"ו לא איסר ליה, והוסף
שכמה גאונים וצדיקים
מתפללים בתוך המסגד של
מערת המכפלה, ועד עכשו יש
שם בהכ"נ קבוע לתפלה, לאחינו
תושבי חברון וקרית ארבע, ע"ש.

ועי' בשו"ת מנחת יצחק א"ח ס"ו
יאב שכתב, שבמסגד של
ישמעאלים שאינם עובדי ע"ו
כמ"ש הרמב"ם בה"ל מאכ"א
מותר להתפלל וללמוד שם, ועי'
בשו"ת אבני יספה ס"ק קנ"ז בשם
הגרי"ש אלישב שליט"א.

עי' רמ"א ריש ס"ו קמ"א וז"ל:
צורות שמשתחווים להם, דינם
כדיון הצלם ואסורים בלא ביטול
אבל אותן שתולין בצואר
לזכרון, לא מקרי צלם, ומותר,
ע"ש. ומקצת לשונן נשמט מפני
הצנצור, ועי' ברמ"א שמודפס
בספר דרכי תשובה, וכן בטור
שהודפסו עי' מכוון ירושלים בב"י
שם שאתא כזהו: צורת ש"ע
שמשתחווים להם דינו כדיון
צלם ואסור בלא ביטול, אבל
אותן ש"ע שתולין בצואר
לזכרון לא מקרי צלם, ומותר.

ועי' ב"י שם שכן דרך בבר"א
לציי"רן בסיוף בכלי מלחמה
ומגפפים ומנשקים בשעת
מלחמה, ע"ש. ומשמע מזה שאף
אם מנשקים בו אסור בהנאה
ולכן טבעת וכמה כליו שאין
משתחווים להם, מ"מ אסור כיון
שמנשקים להם. וצ"ע מש"כ
באג"מ י"ד ח"א ס"ו ס"ט בענין
להסתכל בשתי ערב שלהם
דיתר נטה שליכא איסור כיון
שאינו הע"ו עצמה שעובדין לזה
רק איזה חק עכ"רם להחזיק סימן
זה לעבוד הע"ו בזה, ע"ש.

כך שמעתי מפוסקי זמנינו.
עי' ש"ך שם סק"ו, ועי' רמ"א גור"כ
שם בסעי' ג'.
עי' מס' ערו"ו מג. ועי' רמ"א שם

לאברו יין נסך, ויין חביב
תקרובת, ובאמת לכאורה גם
הוא שית הרמב"ם דכפ"ח ה"ו
הזכיר גם תקרובת בדיון איבוד
ערו"ו. וכן נקטו פוסקי זמנינו שאין
לחלק בין תקרובת ושאר סוגי
ערו"ו.

עי' הגהות רעק"א באור"ח ס"י
רכ"ד.ב שהביא מהרש"א בח"א
למ"ס ברכות שיש לברך, והנחם
שכתבנו בפנים הוא לחול, ובא"י
י"ל מארצנו, ע"ש בשרע שם,
ושמעתי ממכ"מ פוסקים שאין
להזכיר שם ומלכות.

עי' מס' ערו"ו י"ח. ופרש מקרא -
הרחק מעליה דרך (משלי פ"ה),
ועי' ש"ע י"ד ס"ק ק"א.
ועי' בס"י קמ"ב. צל בית אלילים
תוכו ונגד פתחו תוך ארבע אמות
אסור, ע"ש, ולכן כל שיש חצר
לפניו מותר לעבור נגד החצר,
ועי' ס"י קמ"ב בש"ך סק"א לענין
לבנות בית אלילים שהאיסור
דוקא בבית שיש ערו"ו בתוכו, ועי'
אג"מ י"ד ח"ג ס"י קכ"ט שמ"ש
בס"י קמ"ב לענין איסור העברת
ר"א נגד פתחו מיירי אפילו בבית
שאינו שם עבודתו, ועי' ש"ע
ס"י קמ"ב שם ובסעי' ב' שאם יש
כיפה שמעמידים בה אלילים
הבית נחשב תשמיש רתשמישי
ומותר לבנותו, וה"ה משמע שא"צ
להרחיק ר"א משם. ועי' אג"מ י"ד
ח"ג ס"י קכ"ט: לענין בית ערו"ו
נוצרים, וע"ש ש"ת יהוד דעת
ח"ד ס"י מ"ה, וש"ת ציץ אליעזר
ח"ד ס"י צ"א, ועי' ש"ת בנין ציון
ס"י סג שאסור ליכנס בו אפ"
למד שאין רת הנוצרי ערו"ו, ע"ש.

עי' ש"ע רמ"א ס"י קכ"ט סעי' ב'
לענין חצר של עכ"רם.
שם.
כך שמעתי מפוסקי זמנינו, ועי'
ש"ת תשובות והנהגות ח"ב ס"י
ת"י.

עי' אג"מ א"ח ח"ד ס"י מכו, וע"ש
בירד ח"ג ס"י ע"ו.
עי' ש"ת ציץ אליעזר חלק י"ד
סימן צ"א שמממיר לכנס למסגד
ע"פ מש"כ הר"ן בסנהדרין דף ס"א
ע"ב ד"ה יכול, שכותב וז"ל:
ולמדנו מכאן שהקדשים של
כותים וגם המשוגע של
הישמעאלים אע"פ שאין טועין
אחריהם לעשותן אלהות, הואיל
ומשתחווים לפניהם השתחואה
של אלהות דין ע"א יש להן לכל
דבר איסור ש"ע"א, שלא בהדרגה
לבה הם משתחווים לפניהם שאין
הדור למתים אלא כענין עבודה
של אלהות היא עבודתן עכ"ל.

ועי' ש"ת בחלק י"ח ס"ו מ"ו שהוסיף
שהר"ן לא חולק על שיטת
הראשונים שישמעאלים אינם
ערו"ו, אלא שהוא אסור לפנין
הבית שלהם, ע"ש שהאר"י בזה.
ועי' ש"ת דברי יצ"ב ח"א ס"י צ'
לענין המערת המכפלה, אכן ע"ש
ש"ת יב"ע אומר ח"ד י"ד ס"י י"ב
שהאר"י להזכיר שמתר ליכנס
בו, וע"ש שהביא תשובת
הרמב"ם וז"ל אלו הישמעאלים
אינם עובדי ע"ו כלל, וכבר

ועי' ש"ע רמ"א ס"י קכ"ט סעי' ב'
לענין חצר של עכ"רם.
שם.
כך שמעתי מפוסקי זמנינו, ועי'
ש"ת תשובות והנהגות ח"ב ס"י
ת"י.

עי' אג"מ א"ח ח"ד ס"י מכו, וע"ש
בירד ח"ג ס"י ע"ו.
עי' ש"ת ציץ אליעזר חלק י"ד
סימן צ"א שמממיר לכנס למסגד
ע"פ מש"כ הר"ן בסנהדרין דף ס"א
ע"ב ד"ה יכול, שכותב וז"ל:
ולמדנו מכאן שהקדשים של
כותים וגם המשוגע של
הישמעאלים אע"פ שאין טועין
אחריהם לעשותן אלהות, הואיל
ומשתחווים לפניהם השתחואה
של אלהות דין ע"א יש להן לכל
דבר איסור ש"ע"א, שלא בהדרגה
לבה הם משתחווים לפניהם שאין
הדור למתים אלא כענין עבודה
של אלהות היא עבודתן עכ"ל.

ועי' ש"ת בחלק י"ח ס"ו מ"ו שהוסיף
שהר"ן לא חולק על שיטת
הראשונים שישמעאלים אינם
ערו"ו, אלא שהוא אסור לפנין
הבית שלהם, ע"ש שהאר"י בזה.
ועי' ש"ת דברי יצ"ב ח"א ס"י צ'
לענין המערת המכפלה, אכן ע"ש
ש"ת יב"ע אומר ח"ד י"ד ס"י י"ב
שהאר"י להזכיר שמתר ליכנס
בו, וע"ש שהביא תשובת
הרמב"ם וז"ל אלו הישמעאלים
אינם עובדי ע"ו כלל, וכבר

ועי' ש"ע רמ"א ס"י קכ"ט סעי' ב'
לענין חצר של עכ"רם.
שם.
כך שמעתי מפוסקי זמנינו, ועי'
ש"ת תשובות והנהגות ח"ב ס"י
ת"י.

עי' אג"מ א"ח ח"ד ס"י מכו, וע"ש
בירד ח"ג ס"י ע"ו.
עי' ש"ת ציץ אליעזר חלק י"ד
סימן צ"א שמממיר לכנס למסגד
ע"פ מש"כ הר"ן בסנהדרין דף ס"א
ע"ב ד"ה יכול, שכותב וז"ל:
ולמדנו מכאן שהקדשים של
כותים וגם המשוגע של
הישמעאלים אע"פ שאין טועין
אחריהם לעשותן אלהות, הואיל
ומשתחווים לפניהם השתחואה
של אלהות דין ע"א יש להן לכל
דבר איסור ש"ע"א, שלא בהדרגה
לבה הם משתחווים לפניהם שאין
הדור למתים אלא כענין עבודה
של אלהות היא עבודתן עכ"ל.

ועי' ש"ת בחלק י"ח ס"ו מ"ו שהוסיף
שהר"ן לא חולק על שיטת
הראשונים שישמעאלים אינם
ערו"ו, אלא שהוא אסור לפנין
הבית שלהם, ע"ש שהאר"י בזה.
ועי' ש"ת דברי יצ"ב ח"א ס"י צ'
לענין המערת המכפלה, אכן ע"ש
ש"ת יב"ע אומר ח"ד י"ד ס"י י"ב
שהאר"י להזכיר שמתר ליכנס
בו, וע"ש שהביא תשובת
הרמב"ם וז"ל אלו הישמעאלים
אינם עובדי ע"ו כלל, וכבר

This Project is
Dedicated
לז"נ פנחס בן ר' זאב
חיה שרה בת ר' יצחק הלוי

Sponsorship
Opportunities Available
To have your dedication
appear on over 7000
printed issues on a desired
week for only \$180, please
call (718) 851-5259.

זוכר נשמת
קלערל בת ר' בנימין
ת.נ.צ.ב.ה.
Dedicated by
Binyamin and Naomi Kurland

In memory of
רבקה בת דוד
Dedicated by
Ezra and Lisa Beteck
San Diego, CA